

Återinförande av skatt på konstgödsel

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skatten på konstgödsel ska återinföras.

Motivering

Vid förra riksmötet 2010/11 fanns en majoritet i kammaren för att återinföra skatten på konstgödsel. Dock fanns olika förslag på hur skattemedlen skulle återföras till näringen, varför förslaget föll. Sedan dess har Kemikalieinspektionen gett ut en rapport om kadmium, regeringen gett ut information om satsning mot övergödning, och Centerpartiet sagt att man vill ta ett större ansvar för miljön. Sammantaget finns skäl att återkomma till frågan om skatt på konstgödsel.

Användningen av konstgödsel har många negativa miljökonsekvenser. Framför allt gäller det konstgödselns innehåll av kväve, men även fosfor och dess förorening av kadmium.

Att som regeringen gjort, ta bort beskattningen av kväve och kadmium, är inte bara att falla undan för lobbygruppers tryck, utan är även en direkt miljöskadlig åtgärd.

På Sveriges åkrar läggs det årligen ut ca 200 000 ton kväve. För att framställa detta kväve krävs motsvarande en supertanker olja. Som alltså läggs ut på våra åkrar, varje år! Detta är inte ett uthålligt lantbruk. Förutom enorma utsläpp av koldioxid vid produktionen, sker också stora utsläpp av lustgas, både vid tillverkningsprocessen och vid användandet. Lustgas är en mycket potent växthusgas, som dessutom är det enskilt viktigaste oreglerade ämnet bakom nedbrytningen av stratosfärens ozonskikt. Dessutom orsakar kvävgasavgångar förorening av mark och vatten.

Kvävebelastningen

I en uppmärksammat artikel i tidskriften Nature hösten 2009 diskuterade en grupp forskare under ledning av professor Johan Rockström ramar för nio biofysiska planetära processer som mänskligheten måste hålla sig inom för att undvika katastrofala miljöförändringar. Forskarna försöker identifiera gränserna för ett säkert handlingsutrymme för mänskligheten. Kunskapen kan också användas för att se var det behövs åtgärder för att förhindra människor från att skapa "oacceptabla" och oåterkalleliga miljöförändringar. I Nature talar forskarna om "abrupta" miljöförändringar som kan ske då vissa trösklar överträds. Trösklarna bedöms redan ha överskridits på tre områden: utsläpp av växthusgaser, förlust av biologisk mångfald och störning av kvävecykeln.

Ju mer kväve och fosfor som tillförs jordbruksmarken, det ekologiska systemet, desto mer kommer att läcka. Bara en liten del av det kväve som tillförs, kommer växterna till godo, resten läcker från marken. Kvävet avgår till luften som kvävgas eller lustgas. Den letar sig även till vatten och hamnar så småningom i våra sjöar, vattendrag och slutligen hav. Östersjön är hårt belastat och behöver sannerligen ingen ytterligare påspädning av växtnäring.

Användningen av konstgödsel har både en direkt och en indirekt påverkan på den biologiska mångfalden. Mängden konstgödsel försämrar jordens mikrobiologiska mångfald. Till exempel minskar konstgödseln drastiskt mängden mykorrhiza-svampar i jorden. Mykorrhizan är viktig därför att växt och svamp lever i symbios, där svampen får främst kolhydrater från växten. I utbyte får växten vatten, närsalter, bl.a. fosfor, och ofta ett bättre skydd mot sjukdomar. Konstgödseln slår alltså ut naturens sätt att försörja växterna med näring.

Centerpartiet har i samband med partiledarbytet i september 2011 signalerat att man vill ta ett större ansvar för miljön. En hörnsten i partiets miljöpolitik är att använda marknaden och marknadsbaserade styrmedel. Bland annat betonas vikten av att förorenaren betalar. Regeringen har under flera år låtit utreda ett tänkt system för handel med utsläppsrätter, men det kommer av allt att döma att dröja länge innan ett sådant system ger några påtagliga utsläppsminskningar, om det någonsin kommer i gång över huvud taget.

Kadmium

Skatten på konstgödsel baserades också på kadmiumhalten. Slopandet av skatten kommer att leda till att mer kadmium sprids på våra åkrar, i direkt strid med våra

miljömål. Kemikalieinspektionen redovisade i januari 2011 en rapport från ett regeringsuppdrag om ett eventuellt nytt gränsvärde för kadmium i konstgödsel. KemI kom i sin rapport fram till att det, mot bakgrund av risken för hälsoeffekter, finns behov av att väsentligt sänka det nationella gränsvärdet för kadmium i mineralgödsel. I den Handlingsplan för en giftfri vardag 2011-2014 som lades fram i mars 2011 lägger KemI förslag på arbeten för att sänka gränsvärdet. KemI föreslår bland annat att regeringen ger Jordbruksverket i uppdrag att i samråd med KemI göra en konsekvensanalys av ett nytt nationellt gränsvärde. Tillsammans pekar KemI:s rapporter på att det blir mycket svårare än regeringen tydligen tänkt sig att sänka halterna till de nivåer som i praktiken gällde när skatten fanns. Bland annat sätter EU:s regelverk gränser för vilka gränsvärden vi kan fastställa nationellt. Därför föreslår KemI också att regeringen försöker påverka EU:s gränsvärden. Också detta är ett långsiktigt projekt med osäker utgång. Ett flertal tunga remissinstanser, bland annat SLU, Naturvårdsverket, Naturskyddsföreningen, Vattenmyndigheten och Jordbruksverket, varnade för de miljöproblem som skulle förvärras av regeringens förslag att slopa skatten.

Återföring av skatten

Skatten fick en dubbelt positiv miljöeffekt, eftersom intäkterna användes för att finansiera miljöåtgärder i jordbruket. Alltså att pengarna återförs till näringen. Det tycker vi är en bra modell.

Finansdepartementet uppskattade i remissunderlaget inför slopandet av skatten att den minskade kväveutsläppen med ca 1 500 ton kväve per år. Enligt uppgifter från regeringen i ett informationsblad från miljödepartementet om regeringens satsning på havsmiljön har sammanlagt 355 miljoner kronor satsats på projekt om övergödning. Denna satsning väntas enligt regeringen medföra en reduktion med sammanlagt 35-45 ton fosfor och 580 ton kväve per år på sikt. Man kan ifrågasätta om det är ett kostnadseffektivt sätt att minska kväveutsläppen, jämfört med den tidigare skatten.

En återinförd skatt på konstgödsel skulle innebära, relativt sett, fördelar för ett ekologiskt lantbruk och därmed underlätta för att nå riksdagens mål om 20 procent ekologisk konsumtion. En konsumtion som idag täcks till 50 procent av import, vilket betyder stora missade inkomster för svenskt lantbruk.

Ett ekologiskt lantbruk underlättar även uppfyllandet av våra nationella miljö kvalitetsmål, något som dagens konventionella lantbruk har svårt att leva upp till.

En skatt på konstgödsel kommer att leda till minskad användning, vilket förutom ovan nämnda fördelar, också har till effekt att bekämpningsmedelsanvändningen ges förutsättningar att minska.

Stockholm den 28 september

2011

Kew Nordqvist (MP)

Helena Leander (MP)

Tina Ehn (MP)

Jonas Eriksson (MP)

Stina Bergström (MP)

Jan Lindholm (MP)

Peter Rådberg (MP)

Annika Lillemets (MP)

Gunvor G Ericson (MP)